

CASTRO NIEUWSBRIEF

Castro Nieuwsbrief is een uitgave van het David Henriques de Castrofonds, Kerkstraat 7, 1191 JB Ouderkerk a/d Amstel
Tel.: 020-496 34 98, Fax: 020-496 54 96, e-mail bethaim@wxs.nl, Postbank 69 34 112, Rabobank 35 18 48 800

BIBLIOTHEEK ETS HAIM

De bibliotheek is gevestigd in het snogecomplex aan het Mr. Visserplein te Amsterdam. De totale collecties van Ets Haim zijn in 1998 op de lijst geplaatst, behorende bij de Wet tot Behoud van Cultuurbezit waarop slechts een andere bibliotheekcollectie in zijn geheel is opgenomen. Zij is onlangs door de UNESCO opgenomen in het register "Memory of the World". Ter gelegenheid van dit heuglijke feit zal wethouder van Cultuur van de gemeente Amsterdam, mevr. H. Belliot, op 13 mei 2004 een plaquette onthullen.

VOGELS

De natuurorganisatie Landschap Noord-Holland publiceerde in haar eerste kwartaaluitgave 2004 een artikel over vogels in

Ouderkerk aan de Amstel. Het ondergelopen land van boer Geijssel in Ouderkerk trekt elk jaar veel grutto's, soms lepelaars en heel veel andere vogels. Volg vanaf de begraafplaats Beth Haim de Julianalaan en na een kilometer krijg je de rivier De Bullewijk aan je rechterhand. Blijf links van het water (Holendrechteweg) onder het viaduct van de A9. Na een kilometer zie je aan de linkerhand het gemaal 'Holendrecht- en Bullewijkpolder' vanwaar de ondergelopen weilanden het best te overzien zijn. Op de begraafplaats zelf zijn twee nestjes van de bonte specht aangetroffen. Landschap Noord-Holland is van plan in het tweede kwartaal 2004 een artikel over de begraafplaats zelf op te nemen in de rubriek 'Mensenwerk', waarin wordt geschreven over elementen in het landschap die door de mens zijn gemaakt.

GEMEENTELIJK HISTORISCH MUSEUM OUDER-AMSTEL

Het museum geeft een overzicht van de belangrijkste historische ontwikkelingen die beeldbepalend zijn voor Ouder-Amstel. Het is gevestigd aan de Kerkstraat nr. 5 in Ouderkerk aan de Amstel, in enkele oude diaconiehuysjes. Het ligt daarmee in het historische centrum van Ouderkerk, in de schaduw van een 18e eeuwse kerkgebouw en tegenover de beroemde Portugees-Israëlietische begraafplaats 'Beth Haim'.

In het museum is in de eerste plaats een permanente overzichtstentoonstelling te bezichtigen, gewijd aan de vorming van het landschap, het dorpsbeeld en de waterstaatkundige en bestuurlijke inrichting van het gebied. Ondanks de bescheiden omvang beschikt het museum over een uitgebreide bibliotheek, veel documentatiemateriaal, o.a. een foto-archief en een fraaie collectie oude kaarten.

Tijdens de openingsuren (woensdag, zaterdag en zondag 13.00-16.00 uur) en op afspraak is een en ander te bezichtigen en in te zien (020-4964365).

(CULINAIRE) WANDELINGEN

Alle drie historische wandelingen in Ouderkerk aan de Amstel –de Dorpsroute (2,5 km), de Amstelzijdige route (2,7 km) en de Benningroute (2,2 km) – beginnen op 't Kampje bij de Rabobank. De routes zijn voorzien van bordjes en beschreven in een boekje dat voor € 2,50 te koop is bij Bakkerij Out, Kerkstraat 1 en Boekhandel Sprey, Dorpsstraat 5a. De Portugees-Israëlietische begraafplaats is dagelijks open, behalve op sabbat (zaterdag). Mannen mogen 'Beth Haim' alleen betreden met bedekt hoofd (keppel, hoed, pet). Het historisch Museum in de Kerkstraat is open op woensdag, zaterdag en zondag, van 13.00-16.00 uur. Voor culinaire wandelingen onder leiding van een gids info: 020-4968009. Het Jan Coevertveer vaart van april tot oktober.

BURGEMEESTER J.R.A. NAWIJN VOLGT C. DE GROOT OP

Sinds kort is burgemeester Nawijn q.q. toegetreden tot het bestuur van de Stichting tot Instandhouding en Onderhoud van Joodse Historische begraafplaatsen in Nederland. De heer Nawijn is op 16 mei 2003 geïnstalleerd als burgemeester van Ouder-Amstel. Het is zijn eerste burgemeesterschap. Voordien was hij werkzaam als interim manager voor diverse bedrijven en (overheids-) instellingen. Hij heeft politieke ervaring opgedaan als raadslid in de gemeente Heemstede en als lid van provinciale staten van Noord-Holland. Alhoewel de stichting het vertrek van burgemeester De Groot als een groot gemis heeft erva-

ren, is het bestuur ervan overtuigd dat de nieuwe burgemeester een goede en betrokken opvolger is. De unieke begraafplaats ligt midden in het oude centrum van Ouderkerk aan de Amstel en maakt mede gezien de cultuurhistorische waarde geen onderdeel uit van de huidige planvorming om het centrum van het dorp te vernieuwen. Zoals verder in deze nieuwsbrief te lezen is, vormt de begraafplaats een trekpleister voor vele bezoekers en geïnteresseerden. 'Beth Haim' hoort bij Ouderkerk en de gemeente Ouder-Amstel erkent dit met een jaarlijkse bijdrage voor onderhoud.

390 JAAR BETH HAIM

Op 14 april 2004 bestaat de begraafplaats 390 jaar. In 1614 werd in Ouderkerk aan de Amstel het eerste stuk van de huidige begraafplaats aangekocht. De kunstig gebeeldhouwde marmeren zerken trekken bezoekers van heinde en verre. Dit is zeker te danken aan de vooraanstaande en zeer rijke Portugese jood David Henriques de Castro (1826-1898). Hij was geïnteresseerd in zijn herkomst en familiegeschiedenis en documenteerde in de tweede helft

van de 19e eeuw alle grafstenen van de Portugees-Israëlietische begraafplaats in Ouderkerk aan de Amstel. Hij publiceerde de gegevens van de zerken, aangevuld met biografische aantekeningen, in 1883 in zijn monumentale werk Keur van Grafstenen. Aan zijn werk als verzamelaar en als onderzoeker werd in het Joods Historisch Museum te Amsterdam een tentoonstelling gewijd. Zijn standaardwerk over 17e en 18e-eeuwse Portugese

Het Vega Huis

joden in Amsterdam is nu fotografisch herdrukt in een minstens zo monumentale uitgave als die uit 1883. Deze prachtig uitgevoerde publicatie in groot formaat is door de Stichting tot Instandhouding en Onderhoud van Historische Joodse Begraafplaatsen in Nederland uitgegeven. De herdruk wordt vooraf gegaan door een Engelse vertaling van zijn werk met inbegrip van zes extra grafstenen, extra foto's van honderd jaar geleden met thans verdwenen details, een inleiding over de betekenis van zijn onderzoek evenals een selectieve bibliografie van deze en andere Sefardische begraafplaatsen in Europa en Noord- en Zuid-Amerika.

KEUR VAN GRAFSTENEN

Het gaat goed met de verkoop van Keur van grafstenen, zowel bij particulieren als via de boekhandel. Ook bibliotheken in Nederland en het buitenland hebben kopieën van David Henriques de Castro's meesterwerk gekocht.

Er zijn steeds enkele exemplaren van het genummerd boek verkrijgbaar bij het kantoor van de Stichting - de perfecte keus om cadeau te geven. Ongenummerde exemplaren zijn gestuurd aan boekhandelaren in Duitsland, Spanje, Israël, België en aan musea in meer dan tien landen.

Stort uw bijdrage op ons rekeningnummer Rabobank 35.18.48 800 of girorekening 69 34 112 onder vermelding van "LEEF MEE MET BETH HAIM"

BEZOEK H. MEJDAM, GEDEPUTEERDE VAN DE PROVINCIE NOORD-HOLLAND

Op 24 maart 2004 heeft dhr. Meijdam de begraafplaats bezocht. Rabbijn H. Rodrigues Pereira verzorgde de rondleiding en heeft laten zien wat er in de afgelopen jaren is gebeurd met de midelen die de provincie op 25 februari 1999 ter beschikking stelde van de restauratie: 1,5 miljoen gulden. Onder voorzitterschap van C. de Groot, toenmalige burgemeester van de gemeente Ouder-Amstel, heeft het Castrofonds destijds een verzoek ingediend bij de provincie Noord-Holland voor een bijdrage uit de FINH-gelden (Fonds Investerings Noord-Holland). Dit fonds is in 1996 ingesteld met als belangrijkste voeding de vermogensuitkering van het provinciale electriciteitsbedrijf PEN voordat dit fuseerde tot Energie Noord West. Gelet op de herkomst van het fonds stond het maatschappelijk rendement centraal bij de besteding. Het is dhr. De Groot gelukt Gedeputeerde Staten van Noord-Holland ervan te overtuigen dat de cultuurhistorische begraafplaats behouden moet blijven voor het nageslacht. In het beleidsplan 1999 van de provincie werd de volgende

tekst opgenomen: "De Portugees-Israëlietische begraafplaats 'Beth Haim' in Ouderkerk aan de Amstel is een uniek monument dat op de rijksmonumentenlijst staat. De begraafplaats is in 1614 aangelegd. Deze bijna 4 eeuwen oude begraafplaats zal in de komende tijd gerestaureerd worden. Wij willen, samen met het rijk, de gemeente Amsterdam en particulieren, de restauratie met een financiële bijdrage steunen. Beschikbaar te stellen bedrag: f 1.500.000 eenmalig, ten laste van de algemene middelen". Dhr. Meijdam constateert dat de begraafplaats er momenteel bijzonder goed bij ligt. De restauratie gaat echter onverminderd door: zo worden binnenkort de entree en de poort bij de steiger afgerond met de gebruikelijke toegangsborden en tekst "Geloofd zijt Gij, Eeuwige, onze God, Koning der Wereld, die U volgens het recht geschapen heeft; U het leven heeft geschonken volgens het recht, U gevoed heeft volgens het recht en het aantal van U allen kent door recht en U eens zal doen herleven en weer doen ontstaan volgens het recht. Geloofd zijt

Gij, Eeuwige, die de doden doet herleven". Er wordt nog steeds in rustiger tempo gerestaureerd op veld E (het zerkenveld). Op 31 maart 2004 is de restauratie van het Vega huis officieel van start gegaan. De Rijksdienst voor de Monumentenzorg heeft toegezegd een deel van de restauratie te subsidiëren. Het bestuur van de Stichting hoopt in het Vega huis het kantoor van de stichting te vestigen en een kleine ontvangstruimte in te richten. Punt van zorg is het onderhoud voor de toekomst en het bestuur zet zich er dan ook voor in om door middel van acties middelen te verwerven ten behoeve van het jaarlijks onderhoud. Inmiddels is een grote en vaste groep donateurs opgebouwd, die de actie jaarlijks met een gift ondersteunt. Dit is helaas nog steeds onvoldoende om alle kosten te dekken. Voorkomen moet worden dat de restauratie, waarmee zoveel inzet en middelen is gemoeid, teniet wordt gedaan en er op termijn weer achterstallig onderhoud ontstaat.

Rabbijn H. Rodrigues Pereira, H. Meijdam en H. Wafelman

RECENT HISTORISCH ONDERZOEK

Een onderwerp, dat nog steeds de gemoeieren in beweging weet te brengen, is de vraag of de verhoging midden op de begraafplaats duidt op de eerdere aanwezigheid van een kasteel van de Heren van Amstel. Vega noemt dit in zijn boek over de begraafplaats een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid. De discussies over een kasteel op deze plaats óf in Amsterdam zijn in de jaren negentig van de twintigste eeuw opnieuw opgeleaid naar aanleiding van de vondst van resten van zware muurwerken in 1994 bij de Nieuwezijds Kolk. In 1999 werden ook de resten van een hoektoren blootgelegd. Volgens sommigen was dit het bewijs dat het kasteel in het huidige centrum van Amsterdam gestaan heeft.

Over het feit dat op de plaats van de begraafplaats tot 1204 het huis van de Heren van Amstel heeft gestaan, bestaat geen twijfel of verdeeldheid onder historici. Het verschil van mening spitst zich toe op de periode na 1204.

Algemeen wordt aangenomen dat het kerkelijk, bestuurlijk en economisch centrum van Amstelland zich vóór 1204 in Ouderkerk bevond, en dat de schouten of Heren van Amstel zich daar gevestigd hadden. Het huis in Ouder Amstel wordt voor het eerst genoemd in de Egmondse Annalen. In 1204 vermeldt de kroniekschrijver dat Kennemers het huis in brand gestoken hebben. Het huis zelf wordt beschreven als domum Giselberti honorifice structure, het eervol gebouwde huis van Gijsbrecht. Volgens de kroniek zijn de appelbomen rond het huis zo verschroeid, dat er geen hoop op nieuwe spruiten meer zou zijn.

Aangenomen wordt, dat het huis na de brand gedeeltelijk of geheel werd herbouwd. Na de heropbouw stond hier waarschijnlijk geen kasteelachtig bouwwerk, maar een grote houten boerderij, met een stenen kamer, omringd door een gracht. In 1995 heeft de archeologische dienst van de gemeente Amsterdam radarmetingen verricht op de begraafplaats. De terp liet geen resten van bouwsels zien. Zowel de bij de radarmetingen aangetroffen concentrische singel als de aanwezigheid van een stenen kamer bij de aankoop in 1614 steunen de bovengenoemde veronderstelling.

Deze middeleeuwse stenen kamer werd vanaf 1614 door de Portugese joden gebruikt als Rodeamentoshuis. Men sprak ook wel van het tuinhuis, casa do jardim; het was ca. 6,60 meter lang en 4,20 meter

breed. De plaats van de stenen kamer is waar nu de zerk van Jacob Israel Pereira ligt; deze werd in 1707 begraven in de kelder van de stenen kamer. De beroemde tombes van de chachamim Ishac Uziel en Joseph Pardo en van dr. Eliahu Montalto staan haaks op deze steen en lagen vanaf het dorp gezien achter dit huis.

In 1643 werd de stenen kamer afgebroken en werd op de plaats waar nu het Vega-huis staat een nieuw Rodeamentoshuis gebouwd. Dit moet een statig en voorname bouwwerk zijn geweest: de timmerlieden en glazenmakers noemden in hun rekeningen het huis (dat groter was dan het Vega-huis) 'de synagoge' te Ouderkerk.

Kennelijk hadden de Parnassim toch een voorkeur voor een Rodeamentoshuis, dat aan het water lag. In 1705 werd het nu nog bestaande huis gebouwd, op de fundamenten van de boerderij, die zich hier bevond. De boerenfamilie, die ook de landerijen pachtte, kreeg een nieuwe boerderij aangeboden, die in 1700 werd gebouwd. Deze boerderij bevindt zich nog steeds midden in het dorp.

De Portugese gemeente beschikte in 1705 over twee huizen. Vermoedelijk werd het huis aan de kant van het dorp gebruikt als ontvangstruimte voor de Abelim. Rond

1720 nam de bewaarder zijn intrek in het huis en werd het woon- annex ontvangstruimte.

Een najaarsstorm heeft in 1836 dit gebouw voor het grootste deel verwoest. Men besloot een geheel nieuw huis te laten bouwen. Op 13 december 1838 ging een delegatie uit het college van Parnassim en de architect Van Maarschalkerwaard naar Ouderkerk om het nieuwe huis te inspecteren. De leden van het college meenden (geheel in de sfeer van die tijd) dat het resultaat zowel wat netheid en vooral deugdzaamheid betreft, niets te wensen overig laat.

Deze tekst, gebaseerd op mijn studie naar de geschiedenis van het Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel over de periode 1614-1945, zal naar verwachting binnenkort verschijnen. Het gedeelte over de middeleeuwse historie van de begraafplaats is ontleend aan: C.L. Verkerk 'Opkomst en ondergang van de heren van Amstel. Het bestuurlijk centrum van het land van Amstel in het licht van de vondst van een versterking aan de Amstelmonding' in *Jaarboek Amstelodamum* 86 (1994) 19-48. L

Lydia Hagoort, Gemeentearchief Amsterdam.

Rodeamentoshuis

ADOPTIEER NU 10 M² MET EEN ADOPTIE CERTIFICAAT.

Het Adoptie Certificaat

Adopteer nu 10 m² van Beth Haim voor een periode van 10 jaar door middel van een Adoptie Certificaat. De gehele opbrengst van de verkoop van de Certificaten komt ten goede aan de restauratie en het onderhoud van Beth Haim.

Er zijn 3 soorten:

- € 1.000,- (gratis ingelijst en het boek "Keur van Grafstenen" van D. Henriques de Castro Mz t.w.v. ca. € 75,- cadeau),
- € 500,- (het boek "Keur van Grafstenen" cadeau) en
- € 250,-.

Uw gift voor Beth Haim is fiscaal aftrekbaar. U kunt de Certificaten bestellen bij:
Stichting D. Henriques de Castrofonds,
Antwoordnr. 752
1180 WC Ouderkerk a/d/ Amstel

Of bel, fax of e-mail Stichting Castrofonds,
tel. 020-496 34 98, fax: 020- 496 54 96,
e-mail bethaim@wxs.nl,
www.bethhaim.com

Bezichtig de Portugese Synagoge

Ontdek de unieke cultuur-historische schatten uit het portugees-joodse leven.

Openingstijden: zondag t/m vrijdag van 10.00 tot 16.00 uur.
Gesloten: zaterdagen en Joodse feestdagen.
Adres: Mr. Visserplein 1
1011 RD Amsterdam.
Telefoon: 020 - 624 53 51
Internet: www.esnoga.com
E-mail: m.dori@esnoga.com

NIEUWS VAN HET GEMEENTEARCHIEF IN AMSTERDAM

In januari van dit jaar 2004 is begonnen met de transcriptie van een belangrijk Portugees-joods begraafregister uit de zeventiende eeuw. Het register loopt van 1639 tot 1648 en is van groot belang voor genealogen en historici, die zich bezig houden met onderzoek naar de geschiedenis van de Portugese gemeente in die tijd. Het is bovendien waardevol voor iedereen, die geïnteresseerd is in de geschiedenis van de sefardische en asjkenazische joden in Amsterdam in de zeventiende eeuw. Vanaf 1614 is er een register bijgehouden tot 1630. Dit oudste begraafregister is bewerkt door mevr. dr. W.Chr. Pieterse, het *Livro de Bet Haim do Kabal Kados de Bet Yabacob* (Assen 1970). Vervolgens is er in de archieven een leemte van 9 jaar: de registers uit deze periode zijn verloren gegaan. Van 1639 tot 1648 is het bovengenoemde register bijgehouden. Daarna is er weer een leemte op het gebied van begraafregisters in de archieven tot aan het jaar 1680. Zoals bekend hadden de drie gemeenten Bet Israel, Bet Jacob en Neve Salom besloten in 1639 zich tot één gemeente te verenigen. De eerste administrateur van de begraafplaats, gekozen door de Parnassim van Talmud Tora, was David Salom. Deze was lid geweest van Bet Israel

en gebruikte het register met de opgave van promessas en fintas van deze gemeente, dat nu overbodig was geworden, als begraafregister. De administrateurs na hem zetten dit voort, tot aan 1648. Uit de plechtige woorden aan het begin van het boek blijkt dat het administrateurschap als een bijzonder eervolle taak werd beschouwd: para honra e serviço del Dio Bendito, ter ere en dienste van de gezegende God. Het register, in het Portugees, telt 165 pagina's, in een wisselend en niet altijd even makkelijk te ontcijferen handschrift. Het register bevat gegevens over overledenen: naam, familierelatie, de datum van de begrafenis en een lijst van namen van mensen, die bij de begrafenis aanwezig waren met vermelding van het bedrag dat zij offerden. Ook bijvoorbeeld verordeningen van de Mahamad worden opgetekend. Ook de begrafenis van asjkenazische joden staan vermeld tot aan 1642, het jaar waarin de begraafplaats in Muiderberg gesticht werd. De transcriptie wordt ingevoerd in het geavanceerde computerprogramma Scope, dat sinds juli 2003 op het Gemeentearchief in gebruik is. Met dit programma heeft het Gemeentearchief alle gegevens op het gebied van archieven, bibliotheek, collec-

ties, audio- en beeldmateriaal etc., die tot dan rondzweven in verschillende systemen, ondergebracht in één overkoepelend geheel. En in dit systeem is, dankzij de vriendelijke medewerking van de heer Frans Smit, sectiehoofd Ontsluiting van het Gemeentearchief, nu ook het register opgenomen. Hij heeft een speciaal scherm ontworpen, waarin de inschrijvingen efficiënt kunnen worden ingevoerd. Op deze manier worden de gegevens veilig beheerd en gekoppeld aan andere gegevens. Na afronding kunnen de gegevens bijvoorbeeld via internet verspreid worden. Zover is het nog niet! De eerste 35 pagina's zijn inmiddels wel ingevoerd en alles loopt tot nu toe naar wens. De transcriptie wordt uitgevoerd door ondergetekende, in samenwerking met mevrouw W. Pieterse, oud-archivaris van het Gemeentearchief en ondergetekende. Rabbijn H. Rodrigues Pereira, die al eerder wees op het belang van het register, verschaft ons alle informatie over Hebreeuwse termen en tijdsaanduidingen, die wij niet kunnen thuisbrengen en is verder nauw bij het project betrokken. Lydia Hagoort, Gemeentearchief Amsterdam.

EEUWIGE RUST IN OUDERKERK (TROUW, 13 MAART 2004)

'Beth Haim', Huis des Levens, heet de dodenakker. Terrein van stilte, plek van eeuwige rust. Sinds 1614 begraaft the Portugees-Israëlietische gemeenschap uit Amsterdam haar doden in een oude boomgaard in Ouderkerk aan de Amstel: 27.000 liggen daar in de oksel van de Bullewijk en de Amstel, jaarlijks komen er nog steeds tien tot twaalf bij.

Het is een wereldplek, die bezoekers trekt uit alle windstreken. Nazaten van Spaanse en Portugese joden die in de loop van de geschiedenis naar de Republiek uitweken. Het oudste deel van het kerkhof lijkt bijna leeg; maar een klein aantal grafzerken steekt boven het gras uit, beschermt tegen de weersinvloeden door stro en plastic. Maar dat is schijn. Onder de grasmat liggen de Pereira's, Teixeira's en Castro's. Hun graven zijn verzakt in een drassige bodem, overgroeid met gras en overdekt met een nieuwe zandlaag.

Beth Haim was wel vol, in 1923 al. Uitbreiding was uitgesloten, een nieuwe begraafplaats ook. Met toestemming van het rabbinaat werd een deel van het kerkhof opgehoogd met zand. Tot 1963 moest de joodse Gemeente hiermee verder kunnen, was de verwachting. Door de oorlog is de vraag naar ruimte voorlopig niet urgent meer. Er is plaats voor zeker nog wel achthonderd graven.

Dat de Iberische joden hun doden bijna vier eeuwen lang zo ver buiten de stad begraven, vloeit voort uit de ten onrechte veelgeprezen 'tolerantie' van Amsterdam voor deze vluchtelingen. Ja, levend waren ze meer dan welkom: de artsen en schrijvers, filosofen en hardwerkende ambachtslieden, die immers kapitaal, handelscontacten en aanzien meebrachten. Maar dood waren ze niet gewenst in Mokum: een eigen begraafplaats werd bijvoorbeeld niet toegestaan. Aanvankelijk begroeven de joden hun overledenen – na een reis van een mijl op zeven, die ook nog eens veel (tol)geld kostte – in de duinen bij het Noord-Hollandse Groet. Maar de gemeente Alkmaar stak daar een stokje voor en verbood de begrafenis. Pas in 1614 kon de joodse gemeenschap van een der schepenen van Amsterdam voor 2700 gulden een lap grond kopen bij Ouderkerk – een hofstede met een huis, een hooiberg en een bogerd. Voorwaarde was wel dat de doden daar per schip naar toe werden vervoerd, zeven kilometer varen over de Amstel, want geen enkele gemeente gaf permissie om het lijk van een jood over hun grondgebied te vervoeren. De eerste die op het 'Beth Haim' werd begraven, was de kleine

Joseph Senior, kind van een bestuurslid van de joodse Gemeente: "Op deze plaats heb ik mij onder het stof gewenteld. Kort na mijn geboorte heb ik de wereld verlaten" is de aandoenlijke tekst op zijn grafzerk. Het was een proefbegravenis: het moest in stilte gebeuren, zonder rouwrituelen. In 1618 werd de begraafplaats officieel erkend.

Er is nog steeds een aanlegsteiger voor rouwboten, vlakbij het gerestaureerde Rodeamentoshuis waar de rituele reiniging plaatsvindt en de zeven ommegangen om de baar van de (mannelijke) overledene. "Verboden voor Kohaniem" staat er op diverse bordjes; deze priesters hebben hun eigen entree.

'Beth Haim' is een monument van een kerkhof, ook geliefd bij schilders (Jacob van Ruysdael, Romeijn de Hooge). Archeologen menen dat de heuvel in het oudste gedeelte de plaats is waar de Heren van Aemstel in de dertiende eeuw hun kasteel hadden. Mogelijkheden om dat via een opgraving te staven, zijn er niet: joodse graven mogen niet worden geruimd of verplaatst. Moderne technieken met infrarood camera's leveren nog geen soelaas. Daarom zal de richtingstrijd nog wel even voortduren met andere (Amsterdamse) archeologen die menen dat het kasteel in het centrum van de hoofdstad gestaan heeft. Wat dat betreft is 'Beth Haim' ook na vier eeuwen nog een twist-appel.

Op de kaart is goed te zien hoe bepalend de joodse begraafplaats – met ruim 4000 hectare – is voor het aanzien van Ouderkerk. Elk van de drie historische wandelingen begint op 't Kampje tussen het kerkhof en de Rabobank, een van de oudste plekjes van Amstelland. Imposant is de Nieuwe

Kerk (1774), geroemd vanwege zijn eikenhouten preekstoel, zijn fraaie orgel en de twee ijzeren kogels die herinneren aan een van de vele keren dat het dorp op het strijdtonel acteerde (in dit geval zijn het Pruisische projectielen uit 1787, gericht op Ouderkerker patriotten). De kerk heeft aan de waterkant een enorme entree: men ging hier vroeger voornamelijk per boot naar de kerk.

Wandelend door het dorp kun je op vele plaatsen aanleggen voor een hapje en een drankje. Zo is daar restaurant Ron Blaauw, in 2004 beloond met één Michelinster. Een andere uitspanning is café De Vrije Handel, dat vroeger herberg De Jonge Prins heette, maar in 1787 van naam ver-

anderde na vernielingen door anti-Oranjegezinde patriotten. Aan de andere kant van de Amstel (in de zomer ook bereikbaar met een veerpontje) staat De Oude Prins, als herberg bekend sinds 1636 en ook al door patriotten onder vuur genomen. Verder heb je Klein Paardenburg dat in de tijd dat Ton Fagel er de scepter zwaaide, de eerste (en enige) Nederlandse bistro was die een Michelinster kreeg. Het Jagershuis bestaat zelfs al sinds 1661, onder verschillende namen. En favoriet op een zomers dagje is ook de Oude Smidse, een voormalige smederij naast de Korte Brug. Tot slot is over de brug de broodwinkel van de familie Out, al in de vroege 17de eeuw bekend als bakkerij en sindsdien meer dan een eeuw geroemd vanwege zijn 'kaneeltjes'. Het dorp van ruimtevaarder André Kuipers is gek met al die eet- en drankgelegenheden en trekt er veel vreemd volk door. Je kunt zelfs culinair gaan wandelen en een over drie verschillende etablissementen een uitgesmeerde lunch met drie gangen nuttigen.